

Lokálne systémovo významné inštitúcie – identifikácia a určenie kapitálových vankúšov

Legislatívny rámec

Národná banka Slovenska (NBS) má na základe § 33d ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o bankách“) povinnosť určiť zoznam lokálne systémovo významných bánk (ďalej len „O-SII“) a od 1. januára 2016 tento zoznam zverejniť na svojom webovom sídle. Ďalej, NBS môže na základe § 33d ods. 5 zákona o bankách rozhodnúť o určení vankúša pre O-SII do výšky 2 % celkovej rizikovej expozície.

Okrem toho, NBS môže na základe § 33e ods. 1 zákona o bankách rozhodnúť o určení vankúša na krytie systémového rizika so zámerom predísť dlhodobým necyklickým systémovým alebo makroprudenciálnym rizikám a zmierniť ich. Na základe § 33e ods. 8 zákona o bankách sa vankúš na krytie systémového rizika môže uplatniť na expozície nachádzajúce sa v Slovenskej republike, na expozície v inom členskom štáte EÚ a na expozície v štátoch, ktoré nie sú členskými štátmi. Ak sa vankúš na krytie systémového rizika uplatňuje len na všetky expozície nachádzajúce sa v Slovenskej republike, tak tento vankúš doplní vankúš pre O-SII.

Metodika identifikácie lokálne systémovo významných bánk

Na identifikáciu lokálne systémovo významných bánk sa použila metodika publikovaná v usmernení Európskeho orgánu dohľadu (EBA), zverejnená dňa 14. decembra 2014. Na základe tejto metodiky sa O-SII určia v dvoch krokoch. V prvom kroku sa pre každú banku, dcérsku spoločnosť alebo pobočku zahraničnej banky vypočíta celkové skóre na základe vopred stanovených kritérií a určia sa O-SII na základe vopred stanovenej hranice. V druhom kroku sa môže NBS na základe rozšíreného zoznamu indikátorov rozhodnúť zaradiť do oznamu identifikovaných O-SII ďalšie banky, ktorých celkové skóre je síce pod určenou hranicou, ale vzhľadom na ich špecifiká je ich možné označiť ako systémovo významné.

Celkové skóre sa počíta na základe 10 ukazovateľov členených do 4 kritérií. Každé kritérium má rovnakú váhu (25 %) a v rámci jednotlivých kritérií majú všetky ukazovatele rovnakú váhu (Tabuľka 1). Najprv sa vypočíta skóre za jednotlivé banky za jednotlivé ukazovatele tak, že sa vydelí hodnota ukazovateľa každej banky celkovou hodnotou ukazovateľa za bankový sektor. Takto získané skóre, vyjadrené v bázičných bodoch, za jednotlivé ukazovatele sa následne pre každú banku váži príslušnou váhou určenou pre jednotlivé ukazovatele.

Tabuľka 1 Povinné ukazovatele hodnotenia

Kritérium	Ukazovatele	Váha
Veľkosť	Celkové aktíva	25,00 %
Význam (vrátane nahraditeľnosti/infraštruktúry finančného systému)	Hodnota domácich platobných transakcií	8,33 %
	Vklady vkladateľov súkromného sektora v rámci EÚ	8,33 %
	Úvery poskytované príjemcom súkromného sektora v rámci EÚ	8,33 %
Zložitosť/cezhraničná činnosť	Hodnota OTC derivátov (nominálna)	8,33 %
	Cezhraničné pasíva	8,33 %
	Cezhraničné pohľadávky	8,33 %
Prepojenie	Pasíva v rámci finančného systému	8,33 %
	Aktíva v rámci finančného systému	8,33 %
	Zostatková hodnota emitovaných cenných papierov	8,33 %

Zdroj: EBA.

Metodika ponúka rôzne opcie pre národné orgány v oblasti určenia hraničného skóre, nad ktorým sa banky určia ako lokálne systémovo významné. Základná hranica je nastavená na 350 základných bodov, pričom jednotlivé národné orgány majú možnosť túto hranicu znížiť až na 275 základných bodov alebo zvýšiť na 425 základných bodov. Vzhľadom na relatívne malý a koncentrovaný bankový sektor na Slovensku sa použila pri identifikácii O-SII zvýšená hranica 425 základných bodov. Vzhľadom takisto na malý počet bánk v slovenskom bankovom sektore NBS nepristúpila ani k dodatočnému zaradeniu banky neidentifikovanej ako O-SII do zoznamu O-SII.

Na základe metodiky EBA do výpočtov vstupujú za banky konsolidované údaje, pričom sa do výpočtov zahŕňajú aj pobočky zahraničných bánk. Nakoľko jednotlivé indikátory sú zadefinované na základe metodiky FINREP-u a nie všetky domáce banky vykazujú potrebné údaje na základe tejto metodiky, je potrebné použiť čo najpresnejšiu aproximáciu týchto údajov. Na tento účel sa výpočet uskutočnil na základe troch variantov. Tieto varianty sa líšia v spôsobe, ako sa aproximovali jednotlivé údaje z FINREP-u pomocou údajov z dostupných výkazov, teda najmä v zdrojových výkazoch pre jednotlivé údaje potrebné na výpočet zadefinovaných indikátorov.

Na základe tejto metodiky sa na údajoch k 31. decembru 2014 identifikovalo 5 O-SII:

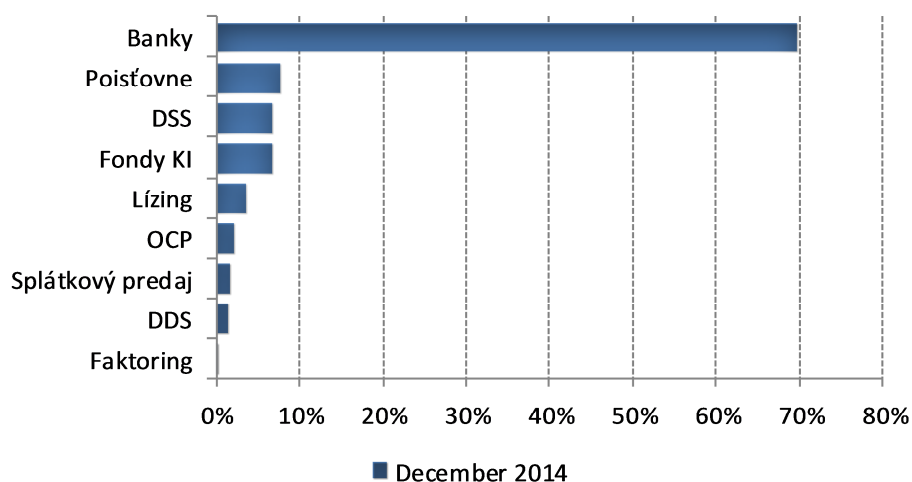
- Československá obchodná banka, a.s.
- Poštová banka, a.s.
- Slovenská sporiteľňa, a.s.
- Tatra banka, a.s.
- Všeobecná úverová banka, a.s.

Štrukturálne systémové riziká ako dôvody aktivácie vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika

Aj keď NBS má len možnosť a nie povinnosť žiadať od identifikovaných bánk držbu vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika, vzhľadom na štrukturálne charakteristiky slovenského bankového a finančného sektora ako aj slovenskej ekonomiky sa navrhuje pre identifikované banky tieto vankúše aktivovať.

V prípade slovenského finančného sektora má bankový sektor dominantné postavenie, s podielom na úrovni 70 % na konci roka 2014. Navyše, bankový sektor je prakticky jediným sektorom poskytujúcim externé finančné zdroje pre reálnu ekonomiku. Popri finančnom sektore je aj samotný bankový sektor pomerne koncentrovaný. Podiel aktív identifikovaných O-SII na celkových aktívach bankového sektora predstavoval ku koncu roka 2014 70 %. Tieto banky (O-SII) majú dominantné postavenie v prípade úverov poskytnutých retailovému sektoru (s podielom 74 % ku koncu roka 2014), hrajú významnú úlohu aj pri emisii dlhopisov (podiel hypotekárnych záložných listov emitovaných týmito inštitúciami na celkovom zostatkovom objeme emitovaných hypotekárnych záložných listov bol ku koncu roka 2014 na úrovni 88 %) a disponujú významným objemom chránených vkladov (70 %-ný podiel na konci roka 2014). Tieto banky sú aj významným investorom do domácich štátnych dlhopisov, keď ku koncu roka 2014 bol podiel domácich štátnych dlhopisov vlastnených týmito bankami na celkovom objeme domácich štátnych dlhopisov v držbe slovenských bánk 88 % a na celkovom objeme emitovaných štátnych dlhopisov 25 %.

Graf 1 Štruktúra slovenského finančného sektora

Zdroj: NBS.

Na grafe je znázornený podiel aktív alebo spravovaného majetku jednotlivých segmentov finančného sektora na celkových aktívach a spravovanom majetku finančného sektora.

DSS – doplnkové dôchodkové spoločnosti, Fondy KI – fondy kolektívneho investovania, OCP – obchodníci s cennými papiermi, DDS – doplnkové dôchodkové spoločnosti.

Nakoľko slovenský bankový sektor je zameraný najmä na financovanie domácej ekonomiky, štrukturálne systémové riziká vyplývajú aj zo skutočnosti, že Slovensko je malá a otvorená ekonomika citlivá na vývoj globálnej ekonomiky a ekonomiky hlavných exportných partnerov. Táto citlivosť sa prejavila aj v roku 2009, keď prepád ekonomiky na Slovensku patril medzi najvýraznejšie v rámci krajín EÚ. To znamená, že v prípade prepádu globálnej ekonomiky je možné očakávať pomerne rýchlu a intenzívnu transmisiu negatívnych trendov aj do domácej ekonomiky a zhoršenie schopnosti obsluhovať dlhy zo strany nefinančného sektora, najmä nefinančných spoločností. Kým v minulosti bolo možné zmierniť takúto zhoršenú schopnosť obsluhovať dlhy formou zníženia úrokových sadzieb, v aktuálnom období sa takáto možnosť v prostredí historicky nízkych úrokových sadzieb vytráca.

V neposlednom rade je v slovenskom bankovom sektore možné identifikovať riziko koncentrácie v prípade úverov poskytnutých nefinančným spoločnostiam. Toto riziko takisto vyplýva zo štrukturálnych charakteristík domácej ekonomiky.

Na základe hore uvedených dôvodov sa aktivoval pre 5 identifikovaných O-SII vankúš pre O-SII a vankúš na krytie systémového rizika. Zvýšením požiadavky na vlastné zdroje by sa mala zvýšiť odolnosť identifikovaných bánk aj v prípade negatívneho vývoja reálnej ekonomiky, čo by malo za následok zachovanie funkčnosti bankového systému aj v prípade výraznejšieho objemu nečakaných strát v budúcnosti.

Nastavenie výšky vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika

Výšku vankúšov pre jednotlivé identifikované banky uvádza Tabuľka 2. Celková výška vankúšov pre jednotlivé banky bola nastavená tak, aby odrážala relatívny systémový význam tej ktorej banky na základe jej celkového skóre. Aby nevznikla neprimeraná záťaž pre žiadnu z bánk, horný strop celkovej výšky vankúšov sa nastavil na 3 %, čo je najväčšia hodnota zavedená aj ostatnými štátmi EÚ, ktoré už aktivovali vankúš pre O-SII a/alebo vankúš na krytie systémového rizika.

Napriek tomu, že snahou je využiť vankúš pre O-SII v čo najväčšej možnej miere, ukazuje sa, že najväčšia možná hodnota tohto vankúša na úrovni 2 % rizikových expozícií nie je dostatočná, a preto sa pristúpilo aj k aktivácii vankúša na krytie systémového rizika. Takéto

riešenie je odôvodniteľné práve štruktúrnym rizikom, ktorým je pomerne výrazná koncentrácia vo finančnom aj bankovom sektore. Navyše, ďalším argumentom na zavedenie vankúša na krytie systémového rizika popri vankúši pre O-SII je skutočnosť, že štyri z identifikovaných O-SII sú dcérskymi spoločnosťami zahraničných bankových skupín. To znamená, že na základe § 33d ods. 9 zákona o bankách môže byť najvyššia možná výška vankúša pre O-SII na Slovensku ešte viac obmedzená v prípade, že sa pre tieto skupiny aktivuje vankúš pre O-SII alebo vankúš pre G-SII.

Tabuľka 2 Nastavenie dodatočných kapitálových vankúšov pre O-SII

Banka	Od 1. januára 2016	Od 1. januára 2017	Od 1. januára 2018
Všeobecná úverová banka, a.s.	1 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB
Slovenská sporiteľňa, a.s.	1 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB
Tatra banka, a.s.	1 % vankúš pre O-SII	1,5 % vankúš pre O-SII + 0,5 % SRB	1,5 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB
Československá obchodná banka, a.s.	1 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII
Poštová banka, a.s.	1 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII

Zdroj: NBS.

SRB – vankúš na krytie systémového rizika.

Celková výška vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika je pre Tatra banku, a.s. ohraničená na 2,5 % rizikových expozícií. Nakoľko najmenšia možná výška vankúša na krytie systémového rizika v prípade, že sa tento vankúš aktivuje, je na základe § 33e ods. 2 zákona o bankách 1 %, navrhuje sa pre banku aktivácia O-SII vankúša na úrovni 1,5 % a vankúša na krytie systémového rizika na úrovni 1 %. Vankúš na krytie systémového rizika pre Tatra banku sa v roku 2017 určil vo výške 0,5 % na základe § 33e ods. 9 zákona o bankách, ktorý umožňuje postupnú implementáciu vankúša na základe úprav o 0,5 percentuálneho bodu.

Dopad zavedenia vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika

Nakoľko všetky dotknuté banky disponujú aktuálne objemom vlastných zdrojov vysoko presahujúcim požiadavku na vlastné zdroje (regulátorna požiadavka na vlastné zdroje na úrovni 8 % + vankúš na zachovanie kapitálu na úrovni 2,5 % rizikových expozícií), neočakáva sa negatívny dopad aktivácie vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika na dotknuté banky ani na finančný sektor ako celok.

Napriek vyššie uvedenému, nakoľko aktivácia týchto vankúšov má za úlohu jedine zvýšiť odolnosť identifikovaných bánk a v žiadnom prípade nepôsobiť negatívne na ich úverovú aktivitu, NBS rozhodla o postupnej implementácii vankúšov. Malý dopad zavedenia týchto vankúšov, najmä v prípade postupnej implementácie, na schopnosť bánk úverovať reálnu ekonomiku, je možné posúdiť aj na základe výsledkov makrostresového testovania slovenského bankového sektora ku koncu roka 2014. Banky by mali byť schopné udržať svoju vysokú úroveň primeranosti vlastných zdrojov aj v stresových scenároch a súčasne poskytovať úvery reálnej ekonomike.

Cezhraničný dopad

Nakoľko všetky banky identifikované ako O-SII sa zameriavajú najmä na domácu ekonomiku, neočakáva sa výrazný cezhraničný dopad aktivácie vankúšov. Ako sa uvádza vyššie, neočakáva sa nedostatok objemu vlastných zdrojov ani v jednej banke patriacej do zahraničnej bankovej skupiny, preto sa neočakáva ani v prípade jednej banky potreba doplnenia kapitálu zo strany materskej skupiny.

V prípade troch bánk, pre ktoré sa navrhuje aktivovať vankúš na krytie systémového rizika na všetky domáce expozície, sú ich rizikové expozície tvorené najmä domácimi expozíciami. V priemere 90 % z požiadaviek na vlastné zdroje pre kreditné riziko je tvorené domácimi expozíciami, pričom tento podiel ani v jednej banke nebol ku koncu roka 2018 nižší ako 85 %. Podiel požiadaviek na vlastné zdroje pre kreditné riziko kryjúce domáce expozície

na celkových rizikových expozíciách je 79 % a ku koncu roka 2014 tento podiel ani v jednej banke nebol nižší ako 77 %.

Aj keď dve banky identifikované ako O-SII (Všeobecná úverová banka, a.s. a Poštová banka, a.s.) majú pobočku v Českej republike, vzhľadom na veľkosť týchto pobočiek, na aktuálnu vysokú úroveň primeranosti vlastných zdrojov v týchto bankách a na postupnú implementáciu vankúšov sa neočakáva výrazný dopad na tieto pobočky.

Cezhraničný dopad by mal byť limitovaný aj skutočnosťou, že horný strop celkovej výšky vankúšov sa stanovil na 3 % rizikových expozícií. Ako už bolo spomenuté vyššie, táto hranica je bežnou hornou hranicou aj v ostatných štátoch, ktoré pristúpili k aktivácii vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika.